

LISTY

skřítko Lískáčka pro rodiny s dětmi

List 18/2015 - ZÁŘÍ

Líska

Lískáčkovo
zářijové
téma:

Houby

Co nás čeká:

- **Na houbách** (pro děti od 3 let, ve spolupráci s rodiči, aktivita venku, délka dle potřeby)
- **Nepříjemné plísně** (pro děti od 5 let, ve spolupráci s rodiči, uvnitř, délka dle potřeby)
- **Hříbek v mechu** (pro děti od 5 let, ve spolupráci s rodiči, aktivita uvnitř, cca 30 - 60 minut)

Příběh
s Lískáčkem:

Červené krasavice

„Děti, půjdete se mnou ráno na houby?“, ptá se dědeček u večeře Tomáše a Jitky. „Jó! Hurá!“, vykřikli radostí oba najednou. „Ale budete muset brzy vstávat“, usmál se na ně dědeček šibalsky. Tomáš s Jitkou řekli, že jim to nevadí. A tak se stalo, že brzy ráno dědeček probudil Tomáše a Jitku, ti probudili Lískáčka, a společně vyrazili do lesa.

Venku teprve sluníčko vylézalo ze své oblačné postele a v údolí u potoka se válela načechraná mlha. Na pavučinách v trávě se leskly kapky rosy a ptáci zpívali své ranní písně. Všichni šli potichu a poslouchali probouzející se přírodu.

Tomáš prohlížel každý trs trávy a hledal houby. Večer se s Jitkou a Lískáčkem vsadili, že kdo první najde houbu, bude moci vybírat pohádku na dobrou noc. A Tomáš by moc chtěl dneska vybírat.

„Mám, mám!“, zničehonic volal Tomáš, a ukazoval k pařezu do trávy. „A jaké parádní, pojdte se podívat!“

„Ale Tomáši, v lese se přece nekřičí“, napomenul ho dědeček, když přišel až k němu. Pak si prohlédl Tomášův nález. „Teda to jsou krasavice. A jak jim to v tom mechu sluší“, chválil a přitom se usmíval. Mezitím doběhla i Jitka. „Jé, ty se přece nejí“, zvolala. „Takže to neplatí“, dodala s úsměvem.

„Jak to, že neplatí? Takové krásné houby se určitě jí“, bránil se Tomáš. „Jitka má pravdu Tomáši. Tyto houby opravdu nemůžeme jíst. To by nám bylo hodně špatně“, souhlasil s Jitkou dědeček. A opravdu. V trávě se červenaly dvě krásné muchomůrky.

„To není fér! To neplatí“, bránil se Tomáš a už chtěl do muchomůrek ze vzteku kopnout. „Počkej, nech je!“, zastavil ho Lískáček. „My je sice nejíme, ale jiní si na nich rádi pochutnají.“

„A kdo by jedl jedovaté prašivky?“, podivil se Tomáš. „Třeba veverka“, odpověděl Lískáček, „a když jí ty houby rozkopeš, může pak mít třeba hlad.“

„A to se jí opravdu nic nestane?“, podivila se Jitka. „Nestane. Jed jí neublíží. V lese roste hodně hub, které my nejíme, ale ostatní zvířátka si na nich ráda pochutnají. Proto bychom neměli do nejedlých hub kopat,“ vysvětloval Lískáček.

Tomáš si muchomůrky nedůvěřivě prohlédl. „Tak ať si na nich ty veverky pochutnají,“ řekl a utíkal hledat další houby.

Nakonec se jim v lese podařilo najít plný košík hříbků. A první hřib, no spíše malý hříbek, našel Tomáš. Přání se mu tedy splnilo a večer si mohl vybrat tu nejdelší pohádku.

Lískáčkov
bádání:

Na houbách

Věk: od 3 let ve spolupráci s rodiči

Místo: venku

Pomůcky: atlas hub, lupa

Motivace: Babí léto v lese láká k procházkám. V mechu a trávě se nenápadně krčí různobarevné klobouky hub. Jitka s Tomášem jich na své procházce našli plný košík. Na druhý den se domluvili s dědečkem, že půjdou do lesa znovu a vezmou si atlas hub. Chtěli se podívat, které houby se opravdu mohou jíst. Zjistili, že kromě hříbků to jsou různé holubinky, václavky, pýchavky a dokonce i muchomůrka růžovka.

Postup:

Za pěkného teplého počasí vyrazte na procházku do blízkého lesa. Pořádně si les prohlédněte a zkuste najít co nejvíce hub. U každé si popovídejte jak houba vypadá, jakou má barvu a kde roste. Také si ji můžete pořádně prohlédnout lupou. Podívejte se, jak vypadá její noha, klobouk a také, co má na klobouku ze spodu. Pokud si s sebou vezmete atlas hub, zkuste nalezené houby určit a zjistit, zda jsou jedlé. Určitě zjistíte, že v lese roste mnohem více hub, než si běžně všímáme. Také jedlých hub je mnohem více, než běžně lidé sbírají. Pokud jste ve sbírání hub zdatní, můžete si i nějaké nasbírat a doma si z nich připravit dobrou večeři.

POZOR! Houby nesbíráme, pokud si nejsme opravdu jistí, že jsou jedlé!

Trocha teorie:

Svět hub je velmi tajemný a skrytý. Nejsou to ani rostliny a ani živočichové. Většina druhů je tak malých nebo nenápadných, že si jich ani nevšimneme. V lese si spíše všímáme těch, které vytváří nám známý klobouk umístěný na větší či menší noze. U většiny těchto hub platí, že jejich převážná část je ukryta v zemi. My na povrchu vidíme jen tzv. plodnice. V podzemí se ale často skrývá rozsáhlé podhoubí, které plodnice živí. Ta navíc vyrůstají na okrajích tohoto podhoubí. Podhoubí má často tvar kruhu a tak i houby pak nacházíme v kruhu. Dříve se věřilo, že tyto kruhy vznikají tam, kde čarodějnice pořádali své reje a čáry.

Houby si neumí sami vytvářet organické látky. Ty získávají pomocí již zmíněného podhoubí buď rozkladem odumřelých organismů, pomocí parazitizmu nebo i symbioticky. Z hlediska využití v kuchyni houby dělíme na jedlé, nejedlé a jedovaté. No a tou nejedovatější houbou v našich lesích je muchomůrka zelená, která je údajně i nejedovatější houbou na světě. U nás má na svědomí až 90% všech otrav houbami (z nich 40 – 50% je smrtelných).

Lískáčkův
pokus:

Nepříjemné plísně

Věk: od 5 let ve spolupráci s rodiči

Místo: uvnitř na teplém místě

Pomůcky: dva krajíce měkkého chleba, mikrotenový sáček, podložka

Motivace: Houby se šíří pomocí svého podhoubí, nebo vzduchem. Dokonce i u nás doma jsou ve vzduchu obsaženy malé spory („semínka“) hub, které čekají na svou příležitost. Tak se i stalo, že Jitka jednou přišla do kuchyně a pod topením našla zabalenou svačinu, kterou před pár dny ztratila. Asi jí tam zapadla, když se s Tomášem a Lískáčkem poštuchovali u snídani. Chtěla se podívat, jestli by si ji ještě mohla sníst, ale po vybalení zjistila, že chleba byl celý porostlý jakoby zeleným sametem. Šla se zeptat babičky, co se s jejím chlebem stalo. Víte, co na chlebu Jitce vyrostlo?

Postup:

1. Ukrojte dva krajíce chleba a nechte je ležet nějakou dobu na stole (cca 15 – 20 minut). Pak jeden krajíc zabalte do igelitového pytlíku a položte na podložku. Vedle něho položte nezabalený druhý krajíc. Podložku s krajíci pak dejte na teplé nejlépe tmavé místo.
2. Krajíce chodte každý den kontrolovat a sledujte, co se s nimi děje. Můžete je i prohlížet lupou.
3. Časem zjistíte, že krajíc v igelitovém pytlíku začala porůstat plíseň. Nezabalený krajíc s největší pravděpodobností vyschne a ztvrdne, případně začne také plesnivět, ale později a méně. Záleží na vlhkosti místa, kam jste krajíce uložili.
4. Zkuste společně najít odpověď na otázky:
  - Na kterém krajíci vyroste plíseň dříve?
  - Co plíseň ke svému růstu potřebuje?
  - Jakou má barvu?

Trocha teorie: Málokdo z nás by řekl, že plísně jsou také houby. Vnímáme je spíše negativně, protože jsou často ukazatelem špíny a vlhkosti. Většinou se s nimi setkáváme na potravinách, ale mohou se objevit opravdu všude. I když u nás nevzbuzují žádné kladné pocity, jsou přesto v přírodě důležité. Podílejí se na rozkladu a tím napomáhají navracet látky opět do koloběhu. Ale i pro nás jsou velmi významné. Díky jedné z nich máme antibiotika. Nejznámější a nejstarší antibiotikum je Penicilin. A byl objeven opravdu náhodou. Při jednom pokusu s bakteriemi Alexander Fleming v roce 1928 „udělal chybu“ a došlo ke znečištění jednoho vzorku plísněmi. Jenže tam, kde vyrostla plíseň, bakterie nebyly. Ještě dlouho trvalo, než se přišlo na příčinu tohoto jevu, ale dnes si bez antibiotik léčení některých nemocí nedokážeme ani představit.

 Lískáčkovo
tvoření:

Hříbek v mechu

Věk: od 5 let ve spolupráci s rodiči

Místo: uvnitř

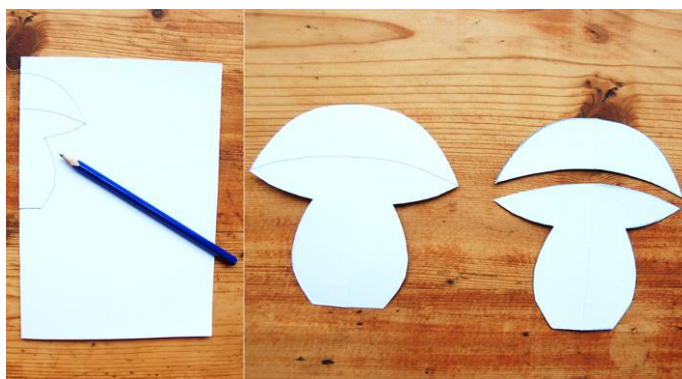
Pomůcky: 1 kreslicí karton (tvrdý papír), 1 bílý měkký papír, 1 hnědý měkký papír, sešívačka, nůžky, tužka, lepidlo a pracovní podložka (Pokud nebudeme hříbek dávat jako výzdobu do květináče, můžeme si nachystat podložku pod budoucí hříbek a trochu mechu na výzdobu.)

Motivace: Když houby nerostou, můžeme si je snadno vyrobit. Sice si z nich neuvaříme večeři, ale můžeme si jimi třeba vyzdobit květináče na okně.

Postup:

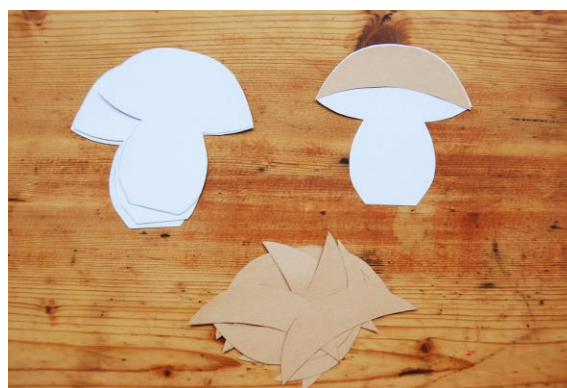
1. Nachystáme si 1 kreslicí karton (tvrdý papír), 1 bílý měkký papír, 1 hnědý měkký papír, sešívačku, nůžky, tužku, lepidlo a pracovní podložku. Pokud nebudeme hříbek dávat jako výzdobu do květináče, můžeme si nachystat podložku pod budoucí hříbek a trochu mechu na výzdobu (s mechem velmi opatrně, je důležitou součástí života ve lese a trvá dlouho než vyroste).

2. Nejprve si z kreslicího kartonu vystříháme šablonu hříbku. Papír přeložíme napolovic a nakreslíme polovinu hříbku. Vystříháme nůžkami. Tím docílíme, že hříbek bude rovnoměrný. Tužkou si také naznačíme velikost klobouku, který pak po obkreslení hříbků odstříháme.

3. Na bílý papír si 6x obkreslíme celý hříbek. Na hnědý papír pak 12x klobouček. Poté vše vystříháme.

4. Na každý hříbek nalepíme klobouček z jedné i z druhé strany. Necháme zaschnout.

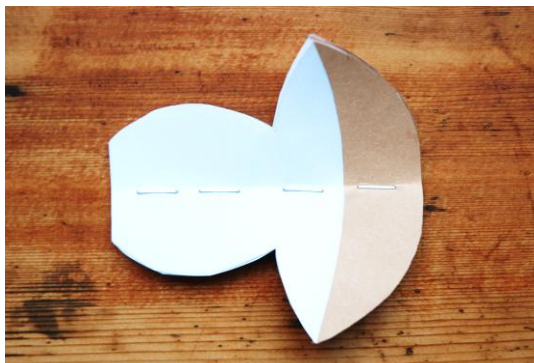

5. Ušchlé hříbky přeložíme na polovinu (na jednu i druhou stranu), opět rozložíme a následně naskládáme na sebe.

6. Sešivačkou v místě přehybu (uprostřed hříbku) všechny hříbky sešijeme dohromady. Počet použitých sponek záleží na velikosti hříbku.

7. Po sešití jednotlivé části hříbku rovnoměrně rozprostře.

8. Hotový hříbek můžeme umístit do mechu (zde ho můžeme přilepit třeba tavící pistolí) nebo si s ním vyzdobíme květináč.

Tip: Pokud chcete, můžete si houbiček vyrobit více druhů. Stačí měnit barvu klobouku nebo nohy.

Pochlub
se Lískáčkovi:

Jak to dopadlo?

Stalo se vám něco zajímavého? Chcete se ještě na něco zeptat? Pište Lískáčkovi na adresu liskacek@post.cz. Už se moc těší. A také nám můžete napsat, jaké téma byste v našich listech uvítali.

Lískáčkovo
opakování:

Zkuste si odpovědět

- ✎ Víš, proč nemáme kopat do nejedlých nebo jedovatých hub?
- ✎ Víš, jak se jmenuje naše nejjedovatější houba?
- ✎ Kde na jakém místě nejraději rostou plísně?
- ✎ Kam chodíme sbírat houby?
- ✎ Jak se říká části těla houby, která je v podzemí?
- ✎ Víš, co to jsou čarodějné kruhy?
- ✎ Znáš jednu jedlou a jednu jedovatou houbu?

Sestavila: Lenka Pavelčíková
odborná spolupráce: Iva Koutná, Marie Kordulová